

PRZYKŁADOWA PEŁNA ODPOWIEDŹ

Konsekwencje zniewolenia człowieka. Omów zagadnienie na podstawie znanych Ci fragmentów *Innego świata* Gustawa Herlinga-Grudzińskiego. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.

LEKTURA BAZOWA

Gustaw Herling-Grudziński,
Inny świat

EPOKA

Literatura II wojny
światowej

CZAS

WYPOWIEDZI
ok. 3 min

OPRACOWANIE

nauczyciele
Odrabiamy

ZESKANUJ TELEFONEM ALBO KLIKNIJ

Kursy maturalne

Pakiet 10 kursów do
matury 2027 od
Odrabiamy.pl.

Przećwicz to pytanie

Darmowy symulator
matury ustnej. Ocena
wg kryteriów CKE.

Posłuchaj

Darmowy kurs z
opracowaniem pytań
jawnych 2027.

JAK Z TEGO KORZYSTAĆ

To gotowa wypowiedź, taka jak na egzaminie. Etykiety na marginesie pokazują, z jakich kroków się składa. Nie ucz się jej na pamięć: zbuduj własną według tego samego planu, a potem sprawdź się w symulatorze (kod QR „Przećwicz to pytanie” wyżej).

TEZA

wstęp, który od razu
mówi, co będziesz
udowadniać

Wolność to jedna z najważniejszych wartości w życiu człowieka. Można ją stracić z różnych powodów, np. w wyniku kary za popełnione przestępstwo. Bywa też, że do niewoli trafiają zupełnie niewinni ludzie - tak dzieje się m.in. w systemach totalitarnych, gdzie jednym z narzędzi opresji są obozy pracy przymusowej. Nieludzkie warunki i codzienna katorga odciskają piętno na ludzkim zdrowiu. Jednocześnie u więźniów zachodzą również zmiany psychiczne. Jedną z nich jest wykształcenie się

u człowieka tzw. moralności obozowej. Oznacza to, że zaczyna on świadomie łamać tradycyjnie rozumiane zasady moralne, ponieważ w takiej rzeczywistości staje się to wręcz niezbędne do przeżycia.

Z LEKTURY

sceny i postacie z lektury bazowej omówione pod tezę

Takie specyficzne podejście do moralności można zaobserwować u bohaterów powieści *Inny świat* Gustawa Herlinga-Grudzińskiego. Akcja utworu rozgrywa się w sowieckim łagrze. Priorytetem w obozie staje się przetrwanie i to ono wyznacza granice postępowania jednostki. Dozwolone są więc te zachowania, które umożliwiają zaspokajanie najbardziej podstawowych potrzeb, nawet kosztem drugiego człowieka. Więźniowie gotowi są kraść, kłamać, świadczyć usługi seksualne czy w końcu - bić i mordować, żeby tylko przeżyć.

Różnicę między moralnością obozową a tą obowiązującą w świecie wolnych ludzi dobitnie pokazuje finałowa scena utworu. Narrator spotkał się we Włoszech z dawnym znajomym z aresztu w Witebsku. Były skazaniec opowiedział Gustawowi o wstydliwym epizodzie ze swojego życia obozowego, kiedy złożył fałszywe zeznania przeciwko czterem osobom. Miał nadzieję, że Grudziński okaże mu zrozumienie. Ten jednak od kilku lat był wolnym człowiekiem, który próbuje odbudować swój system wartości. Narrator nie mógł zrozumieć czynu znajomego więźnia, choć jeszcze kilka lat wcześniej - gdy sam znajdował się w niewoli - z pewnością by go nie potępił.

KONTEKST

drugi tekst lub zjawisko, zestawione z lekturą

Interesujące spojrzenie na obozową moralność przedstawia też Tadeusz Borowski. Główny bohater opowiadania *Proszę państwa do gazu* uczestniczył w akcji rozładowywania transportu z ludźmi. Część z nich miała zginąć w komorach gazowych, a inni rozpocząć wyczerpującą pracę w łagrze. Udział w okrutnym procedurze skłonił Tadka do rozważań nad własną moralnością. Dostrzegł, że ludzkie cierpienie nie wywołuje w nim współczucia, a wręcz przeciwnie - wzbudza nienawiść do ofiar. Możemy podejrzewać, że taka obojętność była pewnego rodzaju mechanizmem obronnym. Bohater wykonywał przecież pracę, która co prawda zapewniała mu dostęp do jedzenia czy innych korzyści, ale była psychicznie wyczerpująca i niemoralna. Prawdopodobnie dlatego więźniowie z komanda „Kanada” dehumanizowali ofiary, traktując je jak przedmioty, a nie istoty ludzkie.

WNIOSEK

spięcie obu części i odpowiedź na pytanie

Omówione przykłady literackie pokazują, w jaki sposób niewola może wpłynąć na psychikę i zachowanie człowieka. Żeby przetrwać w obozie, więźniowie muszą odrzucić dotychczasowy system wartości. Często popełniają czyny niezgodne z tradycyjnym kodeksem moralnym, a poza tym stają się obojętni na cudze cierpienie. Jednocześnie takich zachowań

nie powinno się oceniać z perspektywy wolnego człowieka. To, co jemu wydaje się niedopuszczalne i karygodne, w obozie może być wręcz konieczne do przetrwania, a przynajmniej sprawić, że codzienność stanie się odrobinę łatwiejsza do zniesienia.